

УДК 94 (438: 94 (477): 930.1
ББК 63.3 (4)

Володимир Комар, Мар'яна Мосорко

СУЧАСНА ПОЛЬСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВІДНОСИН 1939–1944 рр.

У статті здійснено аналіз праць сучасних польських істориків щодо проблематики українсько-польських відносин періоду Другої світової війни. Залежно від ставлення до українського визвольного руху, у польській історіографії варто виділити два основні напрями: ліберально-демократичний та націоналістичний. Представники першого з них продемонстрували прагнення до об'єктивності, а другого – вимагали засудження УПА.

Ключові слова: українсько-польські відносини, Друга світова війна, сучасна польська історіографія.

Однією з характерних ознак розвитку вітчизняної історичної науки на сучасному етапі є активізація дослідження проблематики українсько-польських відносин, зокрема періоду Другої світової війни. Події того часу й надалі викликають значний суспільний резонанс і неоднозначні оцінки у вітчизняній та польській історіографії. Саме тому актуальність нашого дослідження полягає в необхідності подолання взаємних негативних стереотипів і створення умов добросусідства між Польщею та Україною. Проблема об'єктивної оцінки спільного українсько-польського історичного минулого вимагає свого якнайшвидшого вирішення.

В українській історіографії актуалізована нами проблема вперше стала об'єктом дослідження історика І.Льюшина [3]. Однак у його праці, присвяченій Волинській трагедії 1943 р., історіографічний аспект становив лише незначну частину. Крім того, автор приділяв більше уваги аналізу наукового доробку вітчизняних істориків. Спроба об'єктивного висвітлення української радянської та сучасної історіографії міжнаціональних взаємин періоду Другої світової війни була здійснена С.Калитком, В.Лацибою [4], О.Лисенком [5], О.Марущенком [6], В.Сергійчуком [7]. У цьому контексті заслуговують на увагу статті Р.Грицьківа та І.Цепенди [8], присвячені аналізу поглядів польських істориків щодо збройних конфліктів у 1939–1944 рр. [1]. Від часу появи їхніх праць у Республіці Польща вийшло друком чимало нових наукових розвідок із проблематики польсько-українських взаємин періоду Другої світової війни, аналізові яких і присвячена наша робота.

Мета публікації полягає в об'єктивному й усебічному аналізі сукупності наукових праць польських дослідників із проблематики міжнаціональних взаємин 1939–1944 рр., оскільки саме їм належить пріоритет у розробці зазначеної теми. У статті автори керувалися методологічними підходами щодо оцінки праць польських істориків, запропонованих Л.Зашкільняком [2].

Погляди польських істориків на міжнаціональне протистояння періоду війни, зокрема їхні підходи щодо з'ясування його причин та наслідків для обидвох народів протягом другої половини ХХ ст. пройшли значну еволюцію. У зв'язку із цим, досліджуючи українсько-польські взаємини в цій країні, можна виділити два періоди – комуністичний і сучасний.

Якщо в радянській Україні проблематика націоналістичного руху та безпосередньо пов'язаних із ним міжетнічних відносин знаходилася під забороною, то в Польській Народній Республіці (ПНР) вона активно розроблялася. Зокрема, значний вклад у вивчення українсько-польських відносин зробили Р.Тожецький, А.Щесняк, В.Шота та Е.Прус. Однак діалектична залежність між пануючою комуністичною ідеологією та суспільно-політичним життям ПНР зумовила підпорядкування тематики, глибини і завдань історичних досліджень цього періоду змінам політичного життя країни від середини 1950-х до кінця 1980-х років. Даючи характеристику науковим розвідкам даного

періоду, погоджуємося з думкою українського історика Р.Грицьківа щодо їх ідеологічної та національної заангажованості [1, с.154].

Будучи знаряддям у руках пропаганди, українсько-польське протистояння використовувалося для створення в польській громадськості негативної думки про УПА. Зрозуміло, що такі тенденції не могли не позначитись також і на методології історичних досліджень. У тогочасних працях польських учених немає чіткого формулювання проблеми, хронологічні рамки її не визначені, сама ж інтерпретація обмежувалася загальноприйнятими комуністичними тезами.

Переломним для польської історіографії українсько-польських конфліктів став 1989 р. Крах комуністичної системи знаменував собою початок нового етапу в розробці цієї проблематики. Для праць указанного періоду характерними рисами було переосмислення попередніх поглядів та повернення до раніше замовчуваних тем. Більше того, в умовах налагодження добросусідських відносин між незалежними Україною та Республікою Польща (РП) питання міжнаціональних стосунків у минулому вирізнялось особливою політичною та науковою актуальністю. У зв'язку із цим, українсько-польське протистояння в роки війни виокремилось в самостійну дослідницьку проблему [1, с.154].

Однією з перших спроб перегляду комуністичного трактування діяльності УПА стала ґрунтовна стаття Т.Ольшанського. Заперечуючи попереднє розуміння українсько-польського протистояння, основною причиною міжнаціонального конфлікту автор вважає історичну спадковість антагонізму у відносинах обидвох народів. Проте найбільша його заслуга, з точки зору представників вітчизняної історіографії, полягає у визнанні негативної ролі політики II Речі Посполитої щодо західноукраїнських земель у міжвоєнний період. Саме вона, на думку Т.Ольшанського, спричинила радикалізацію й “фашизацію” українського незалежницького руху. Далеко не останню роль у розгортанні міжнаціонального протистояння автор відводить так званому третьому фактору – гітлерівській політиці, яка сприяла загостренню конфлікту, стимулюючи злочинну діяльність українських та польських колаборантів, особливо допоміжної поліції [21, с.159–169].

До групи “ревізіоністів” (так вони себе називають) у польській історіографії можна віднести Г.Мазура, Р.Тожецького та Г.Мотику. Зокрема, 1994 р. вийшла друком праця Г.Мазура, присвячена аналізу становища польського населення в роки Другої світової війни на території Покуття. У полі зору автора опинилися політична, соціально-економічна, культурна й релігійна сфери життя місцевих жителів [16, с.29–89]. Висвітлюючи діяльність польського політичного та військового підпілля в межах Покуття, Г.Мазур звернув увагу на його протиборотство з українським визвольним рухом [16, с.159].

Патріархом “ревізіоністського” напряму в дослідженні українсько-польських відносин періоду Другої світової війни вважається Р.Тожецький. Його праці стали класичним прикладом об'єктивного й документально обґрунтованого аналізу причин та сутності протистояння між УПА та АК [3, с.43]. Автор повністю заперечував радянське бачення міжетнічного конфлікту в Західній Україні. Він уважав, що боротьба ОУН і УПА з гітлерівським і сталінським режимами – це насамперед прагнення засвідчити перед світовою громадськістю існування на українських землях ще з 1918 р. самостійницьких сил, спрямованих на здобуття державності. Зрозуміло, що територіальна цілісність майбутнього державного формування залежала безпосередньо від наявності там польського елемента. Тобто, на відміну від Г.Мазура, зокрема, він визнавав право українського народу на формування власних політичних структур і розглядав міжетнічний конфлікт у контексті його державотворчих прагнень [29, с.69].

Запропонований Р.Тожецьким підхід до розгляду українсько-польських відносин у роки Другої світової війни простежується також у праці Г.Мотики та Р.Внука [18]. Вони звернули увагу на спроби компромісу між поляками й українцями в роки

війни, здійснені обома сторонами. Погоджуємося із твердженням авторів про складність об'єктивного їх висвітлення. Аналізуючи міжнаціональні стосунки від початку Другої світової війни, Г.Мотика та Р.Внук зауважили, що реальна можливість для досягнення порозуміння сформувалася лише в 1945 р. і була пов'язана з протиставленням комуністичному рухові [18, с.191].

Аналіз поглядів Г.Мотики буде неповним без урахування концептуальних тез його роботи “Українське підпілля 1941–1960 рр.”, яка стала однією з перших у польській історіографії ґрунтовних монографій, присвячених безпосередньо діяльності ОУН та УПА. Хоча хронологічні рамки охоплюють період Другої світової війни та перші післявоєнні роки, автор значну увагу приділяє також витокам українського націоналізму, становленню ОУН, її програмним засадам та методам діяльності протягом 1929–1939 рр. [19, с.34–70]. Проте більша частина праці присвячена аналізу діяльності УПА як військового формування саме в період війни, у контексті чого розглядаються також українсько-польські відносини. Визнаючи винними в розгортанні міжнаціонального конфлікту обидві сторони, автор водночас засуджує “нелюдські” форми та методи діяльності УПА на Волині [19, с.654]. На їх фоні діяльність польських націоналістичних військових формувань представлена Г.Мотикою в позитивному ключі.

До групи представників ліберально-демократичного напрямку належать також В. Менджецький і Т.Стрик. Перший із них розвивав тезу про колонізаційну політику ІІ Речі Посполитої, засуджуючи при цьому паціфікацію, осадництво, мовну реформу 1924 р., примусове насадження католицизму тощо. Саме такі дії польських владних структур, на його думку, і спровокували місцеве населення Волині та Галичини до військових дій [17, с.14]. Т.Стрик, навпаки, акцентуючи увагу на діяльності українського націоналістичного підпілля, показав вплив програмових засад ОУН на подальшу долю українсько-польських відносин [28, с.19–21].

Окрім “ревізійністського”, або ліберально-демократичного, напрямку польської історіографії у вивченні проблематики українсько-польського конфлікту існував ще інший – “традиціоналістський”, або націоналістичний. Представники останнього, як стверджує Р.Грицьків, зосереджували увагу на проблемі антипольського терору УПА і вважали своїм першочерговим обов'язком не допустити реабілітацію українських націоналістів [1, с.158]. Характерною рисою цього напрямку є постійні заклики до української сторони засудити діяльність УПА та покаятися за вчинене. Представниками його виступають, як правило, ветерани АК і поляки – колишні мешканці Волині та Галичини, тоді як ліберально-демократичного – кваліфіковані професійні історики.

Упродовж 90-х рр. ХХ ст. найяскравішими представниками націоналістичного напрямку польської історіографії з питань міжнаціональних відносин періоду Другої світової війни можна вважати В.Дем'янчука, А.Перетятковича, Е.Пруса та Е.Яворського. Праця першого з них під досить оригінальною назвою “Вибачити не означає забути” була видана 1996 р. у Торонто. Написана на основі спогадів населення Волині та Галичини, вона характеризується чітко вираженим антиукраїнським спрямуванням. Представники польського “Товариства львів'ян” у Чикаго, виходячи з програми ОУН (б), у якій нібито йшлося про винищення польського елемента, звинувачували УПА в геноциді та шовінізмі. Автор праці стверджував, що військова сутичка з поляками була запланована ОУН ще в міжвоєнний період. Збройний конфлікт на Волині він називав етнічною чисткою, а антипольські дії українських націоналістів уважав невинуватими, оскільки політика СРСР щодо українського народу в порівнянні з діяльністю польських владних структур протягом 1930-х рр. характеризувалася сильнішими утисками. Як доказ він наводив число загиблих українців в УРСР – 7 млн [9, с.125–128]. Однак ми не можемо погодитися із провідними тезами роботи польського емігранта, оскільки її характерною рисою вважаємо односторонність джерельної бази, підтасування її під наперед сформовану концепцію.

Аналогічні тенденції простежується також у наукових розвідках А.Перетятковича та Е.Яворського. Автори значну увагу приділяли формуванню баз самооборони, у контексті чого й згадували про міжнаціональний конфлікт. Оцінюючи його, А.Перетяткович послуговувався такими термінами, як етнічна чистка, фізичне винищення населення тощо. Появу польського підпілля він уважав реакцією на збройні дії української самооборони [22, с. 55–90]. Що ж стосується Е.Яворського, то він українсько-польські суперечності розглядав у зв'язку з проведенням акції “Буря”. Автор стверджував, що міжнаціональне протистояння набуло чітко виражених форм, починаючи з 1939 р. [12, с.98–114]. Спільними рисами зазначених праць є їх мемуарно-публіцистичний характер. Це дає нам підставу сумніватися в їх об'єктивності, що проявилось у звинуваченні українців в усіх можливих гріхах.

Однак найбільшим впливом у середовищі представників традиціоналістської історіографії користувалися погляди Е.Пруса, відображені в працях “УПА – армія повстанська чи загін убивць?” [25] та “СС-Галичина – герої чи зрадники?” [24]. Цілком слушним вважаємо твердження І.Льюшина про бачення Е.Прусом українських справ ХХ ст. крізь призму злочинів та українського фашизму [3, с.42].

Започатковані Е.Прусом тенденції до розгляду українсько-польського протистояння періоду Другої світової війни, знайшли своє відображення в наукових розвідках початку ХХІ ст. Це, зокрема, праці А.Жупанського, Л.Карловича, А.Кормана, З.Окона, Ч.Пйотровського, В. та Є.Семашків та В.Філяра. Уважаємо за потрібне, насамперед, зупинитися на аналізі поглядів В. і Є.Семашків. Їхня двотомна робота під гучною назвою “Геноцид українських націоналістів стосовно польської людності Волині 1939–1945 рр.” [26; 27] була опублікована 2000 р. у Польщі. Увагу привертає джерельна база дослідження. Як зазначали самі автори, вони використали понад 1,5 тис. свідчень очевидців тих подій та спогадів. Архівних документів значно менше. Постає питання: чи можуть бути об'єктивними твердження тих польських громадян, які були свідками, а можливо, і жертвами українських повстанців? Зрозуміло, що ні. Більше того, спогади нерідко писалися через кілька десятків років, а тому в їхній достовірності можна сумніватися. Праця загалом пройнята українофобським характером. Дії УПА оцінюються як геноцид, етнічна чистка. Перший том присвячений опису “актів українського терору” [26], а в другому подано авторську інтерпретацію тих подій, здійснено підрахунок польських жертв, відомості про виконавців чистки тощо [27]. Автори стверджують, що антипольський терор був частиною ширшого плану, нібито ухваленого на ІІІ Конференції ОУН, згідно з яким ліквідації підлягали й інші етноси – євреї, чехи, росіяни тощо.

Робота В. та Є. Семашків спричинила значний резонанс не лише в середовищі української, а й польської громадськості, викликавши неоднозначну оцінку в історіографії. Однак найбільша проблема, на нашу думку, полягає в тому, що донедавна саме ця монографія вважалася найґрунтовнішою науковою розвідкою в галузі дослідження українсько-польського конфлікту. Вона служила своєрідним еталоном для інших істориків.

Аналогічні тенденції простежуються в працях Л.Карловича [13], А.Кормана [14] та Ч.Пйотровського [23]. Вони мають мемуарно-публіцистичний характер, оскільки є, по суті, збірниками спогадів польського населення, депортованого в період Другої світової війни з території західноукраїнських земель. Значний науковий резонанс викликала робота А.Кормана, яка являє собою своєрідний фотоальбом. Вона складається із 130 фотографій із зображенням жертв “геноциду” УПА на Волині [14, с.5–6]. Побіжна оцінка окремих світлин дала підстави українським науковцям сумніватися в їхній достовірності та відношенні до Волинської трагедії.

Однобічний підхід до розгляду проблематики українсько-польських відносин періоду Другої світової війни характерний також для праць А.Жупанського [31] та

З.Окоця [20]. На їхніх сторінках чітко простежується теза про етнічну чистку в західноукраїнських землях, “геноцид”, здійснений УПА. Хоча в монографії А.Жупанського “Дорога до правди” подається аналіз шляху, який довелося пройти обом державам протягом 1990–2008 рр. із метою вироблення спільної оцінки подій 60-річної давності, автор не зміг переступити через власні націоналістичні амбіції. Він не тільки переклав усю провину за волинську трагедію на українців, а й значно перебільшив чисельність жертв польського населення, наводячи дані – 100 тис. чоловік [31, с.9–11]. Ми не можемо погодитись із таким підходом до проблеми, оскільки досягнення консенсусу завжди передбачає певні поступки, а не примусове насадження власних поглядів.

Уважаємо за потрібне зупинитися також на аналізі робіт В.Філяра. Детально проаналізувавши антипольські акції на Волині, дослідивши їх перебіг і тактику проведення, автор дійшов висновку, що метою цих заходів було винищення польського елемента. Твердження його ґрунтується, перш за все, на подіях 11 липня 1943 р., учасниками яких він був. Тоді загонами УПА, як він стверджує, було проведено “різню” поляків. В.Філяр зробив висновок, що УПА свідомо спрямувала свою діяльність проти цивільного населення. Більше того, ліквідації польського елемента віддавали перевагу порівняно з окупантами [10, с.74–93].

Більшість праць польських істориків присвячена безпосередньо волинським подіям. Однак упродовж останнього десятиліття ними активно розробляється проблематика українсько-польських взаємин в інших регіонах. Зокрема, С.Ястшебський ставив собі за мету простежувати хід міжнаціональних відносин у Станіславівському воеводстві [11], В.Кубов [15] та А.Запалець [30] цікавилися територією Поділля.

Таким чином, у сучасній польській історіографії існує два напрями щодо вивчення проблематики українсько-польського конфлікту: націоналістичний і ліберально-демократичний. Якщо перший із них формувався під впливом суспільно-політичної ситуації в країні й вимагав засудження УПА, то другий, навпаки, продемонстрував прагнення до формування об’єктивної оцінки подій 70-річної давності. Це дало змогу представникам української та польської історіографії досягти консенсусу під час розробки ключових проблем міжнаціонального протистояння. Однак спроби порозуміння не завжди були успішними. Ряд питань (трактування мотивів і характеру українсько-німецької та польсько-радянської співпраці в роки війни; оцінка форм і методів боротьби проти поляків на території Волині й Східної Галичини; ставлення до українського питання польського емігрантського уряду та ін.) ще й надалі викликає неоднозначну оцінку українських і польських істориків.

1. Грицьків Р. Польська історіографія українсько-польського збройного конфлікту часів Другої світової війни / Р. Грицьків // Український визвольний рух. – Л., 2003. – 36. № 2. – С. 148–170.
2. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія : посіб. для студ. / Л. Зашкільняк. – Л. : ПАІС, 2007. – 312 с.
3. Ільющин І. Українська Повстанська Армія і Армія Крайова. Протистояння в Західній Україні (1939–1945 рр.) / І. Ільющин. – К. : Києво-Могилянська академія, 2009. – 399 с.
4. Калитко С. Л. Українська радянська та сучасна історіографія українсько-польського міжнаціонального конфлікту в роки Другої світової війни / С. Л. Калитко, В. П. Лациба // Наукові праці Кам’янець-Подільського державного педагогічного університету: історичні науки. – Кам’янець-Подільський, 2001. – Т. 7. – С. 682–687.
5. Лисенко О. Є. Організація Українських Націоналістів та Українська Повстанська Армія : бібліографічний покажчик публікацій 1998–2002 років / О. Є. Лисенко, О. В. Марущенко. – К., 2002. – 202 с.
6. Марущенко О. Волинська трагедія 1943 р. в сучасній українській історіографії / О. Марущенко // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній часопис. – Івано-Франківськ, 2005. – № 11. – С. 116–124.
7. Сергійчук В. Поляки на Волині у роки Другої світової війни : документи з українських архівів і польські публікації / В. Сергійчук. – К. : Українська видавнича спілка, 2003. – 576 с.

8. Цепенда І. Є. Вибрані проблеми українсько-польського протистояння 1943–1947 років в оцінках сучасних польських істориків / І. Є. Цепенда // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету : історичні науки. – Кам'янець-Подільський, 2001. – Т. 7. – С. 693–700.
9. Dziemiańczuk W. Wybaczyć nie znaczy zapomnieć / W. Dziemiańczuk. – Toronto : Związek ziem wschodnich RP, 1996. – 472 s.
10. Filar W. Wydarzenia Wołyńskie 1939–1944. W poszukiwaniu odpowiedzi na trudne pytania / W. Filar. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2008. – 510 s.
11. Jastrzębski S. Ludobójstwo ludności polskiej przez OUN – UPA w województwie stanisławowskim w latach 1939–1946 / S. Jastrzębski. – Warszawa : Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, 2004. – 478 s.
12. Jaworski E. Lwów. Losy mieszkańców i żołnierzy Armii Krajowej w latach 1939–1956 / E. Jaworski. – Pruszków : Oficyna Wydawnicza Ajaks, 1999. – 304 s.
13. Karłowicz L. Ludobójcy i Ludzie / L. Karłowicz. – Lublin : Polihymna, 2000. – 168 s.
14. Korman A. Ludobójstwo UPA na ludności polskiej / A. Korman. – Wrocław : Wydawnictwo Nortom, 2003. – 96 s.
15. Kubów W. Terroryzm na Podolu Zachodnim / W. Kubów. – Warszawa : Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, 2008. – 276 s.
16. Mazur G. Pokucie w latach Drugiej wojny światowej. Położenie ludności, polityka okupantów, działalność podziemia / G. Mazur. – Kraków : Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1994. – 208 s.
17. Mędrzecki W. Polityka narodowościowa II Rzeczypospolitej a antypolska akcja UPA w latach 1941–1943 / W. Mędrzecki // Antypolska akcja OUN – UPA 1943–1944. Fakty i interpretacje / Redakcja naukowa Grzegorz Motyka, Dariusz Libionka. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej, 2002. – S. 14–19.
18. Motyka G. Pany i rezuny. Współpraca AK-WiN i UPA 1945–1947 / G. Motyka, R. Wnuk. – Warszawa : Oficyna wydawnicza Volumen, 1997. – 232 s.
19. Motyka G. Ukraińska partyzantka 1942–1960. Działność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii / G. Motyka. – Warszawa : Instytut studiów politycznych PAN, oficyna wydawnicza RYTM, 2006. – 730 s.
20. Okoń Z. Kresowi sąsiedzi w szponach trzech ludobójczych hord / Z. Okoń. – Rzeszów : Wydawnictwo Oświatowe FORSZE, 2005. – 144 s.
21. Olszanski T. Walki polsko-ukraińskie 1943–1947 / T. Olszanski // Zeszyty Historyczne. – 1989. – Z. 90. – S. 159–199.
22. Peretiatkowicz A. Polska samoobrona w okolicach Łucka / A. Peretiatkowicz. – Katowice : Ośrodek Badań Społeczno-Kulturowych Towarzystwa Zachęty Kultury, 1995. – 262 s.
23. Piotrowski Cz. Zniszczone i zapomniane osiedla polskie oraz kościoły na Wołyniu / Cz. Piotrowski. – Warszawa : B.W., 2002. – 140 s.
24. Prus E. SS-Galizien – patrioci, czy zbrodniarze? / E. Prus. – Wrocław : Wydawnictwo Nortom, 1997. – 264 s.
25. Prus E. UPA – armia powstańcza, czy kurenie rizunów? / E. Prus. – Wrocław : Wydawnictwo Nortom, 1997. – 136 s.
26. Siemaszko W. Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia. 1939–1945 / W. Siemaszko, E. Siemaszko. – Warszawa : Wydawnictwo Von Borowiecky, 2000. – T. 1. – 1000 s.
27. Siemaszko W. Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia. 1939–1945 / W. Siemaszko, E. Siemaszko. – Warszawa : Wydawnictwo Von Borowiecky, 2000. – T. 2. – 1441 s.
28. Stryjek T. Europejskość Dmytra Doncowa, czyli o cechach szczególnych ideologii ukraińskiego nacjonalizmu / T. Stryjek // Antypolska akcja OUN – UPA 1943–1944. Fakty i interpretacje / Redakcja naukowa Grzegorz Motyka, Dariusz Libionka. – Warszawa : Instytut Pamięci Narodowej, 2002. – S. 19–33.
29. Torzecki R. Polacy i Ukraińcy. Sprawa ukraińska w czasie II wojny światowej na terenie II Rzeczypospolitej / R. Torzecki. – Warszawa : Wydawnictwo naukowe PWN, 1993. – 350 s.
30. Zapalec A. Ziemia Tarnopolska w okresie pierwszej okupacji sowieckiej 1939–1945 / A. Zapalec. – Kraków : Księgarnia Akademicka, 2006. – 374 s.
31. Żupański A. Droga do prawdy o wydarzeniach na Wołyniu / A. Żupański. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2005. – 370 s.

В статті здійснено аналіз творів сучасних польських істориків щодо проблематики українсько-польських відносин періоду Другої світової війни. В залежності від відношення до українського визвольного руху, в польській історіографії стоїть виділити два основні напрями: ліберально-демократичний і націоналістичний. Представителі першого з них продемонстрували прагнення до об'єктивності, а другого – вимагали осуду УПА.

Ключевые слова: *українсько-польські відносини, Друга світова війна, сучасна польська історіографія.*

The article analyzes the overview of scientific works of modern Polish historians according to the problems of the Ukrainian-Polish relations during the World War II. Depending on the attitude of the Ukrainian

liberation movement two main directions in Polish historiography should distinguish: liberal-democratic and nationalist. Representatives of the first of them showed desire for objectivity, but the second – requiring condemnation of the UPA.

Key words: *Ukrainian-Polish relations, World War II, modern Polish historiography.*